

Kila Kyrkogård

Fastighetsbeteckning: Kila prästgård 3:1, Kila prästgård 1:3

Allmän beskrivning och historik

Kila socken ligger norr om Säffle på båda sidor om Harefjorden. Socknen, som saknar större tätort, är en traditionell jord- och skogsbruksbygd. Här finns von Echstedtska gården, uppförd under 1760-talet, som är ett populärt besöksmål i Kila.

Kyrkoanläggningen ligger ungefär en mil norr om Säffle, på Harefjordens västra strand. Den nås från landsvägen mellan Säffle och Nysäter, från vilken en mindre väg kantad av en allé leder österut mot kyrkan. Kyrkan och delar av kyrkogården är placerade på en höjd vilket gör kyrkoanläggningen väl synlig i landskapet. Kyrkogården gränsar i väster till bebyggelse och i öster mot Harefjorden. I norr och söder gränsar kyrkogården mot naturmark.

I det lilla sockencentrat finns förutom kyrkoanläggningen och församlingshem också den före detta prästgården med tillhörande ekonomibyggnader.

Befolkningsutveckling i Kila socken

1885: 2776 invånare, 1961: 1004 invånare, 2000: 768 invånare, 2022: 709 invånare

Gravskick och antal begravningar

På kyrkogården finns urngravar, kistgravar och en askgravplats. De senaste åren har mellan 6 och 18 gravsättningar skett per år.

Kyrkogårdens historik

Begravningsplatsens äldsta delar härrör från medeltiden. Kyrkan uppfördes 1652 och placerades 136 alnar, ungefär 80 meter, norr om den tidigare kyrkan. Kyrkogårdens storlek under 1600-talet är okänd, men sannolikt togs området sydost om kyrkan först i bruk. På en karta från 1648 är kyrkogården markerad som i stort sett kvadratisk, med den dåvarande kyrkan placerad i mitten.

På 1760-talet ska de som var begravda inne i kyrkan ha flyttats ut till kyrkogården och ytterligare gravsättningar inne i kyrkan förbjöds på 1770-talet. Vid denna tid omgärdades kyrkogården av en balk av timmer som 1769 började ersättas av en stenmur.

Bengt von Echstedt (1723–1794) var en betydelsefull man i Kila och för kyrkan. Han var kyrkoföreståndare då det nuvarande tornet uppfördes 1767–1776 och hans initialer finns på tornets ankarslut. Det sägs att han betalade allén som leder fram till kyrkan från landsvägen med falska pengar, vilket visar sig genom att träden ännu är små och knotiga. Var von Echstedt är begravd är inte känt.

I en inventering från 1830 kan man läsa att begravningsplatsen låg söder om kyrkan, var mycket bergig och stenig och omgiven av en kallstenmur med tre portar. Vid denna tid ersattes en för liten vintergrav av en större, murad i sten. Det ska bara ha funnits två "likstenar" på kyrkogården år 1830, bägge från 1600-talet. Den ena stenhällen var över kyrkoherden Sven Anundi Faxelius och hans familj. Den var placerad utanför ingången till kyrkan och finns numera inne i kyrkan. Den andra var över kyrkoherden Göran Johansson (Georgius Johannis) och hans hustru Sara

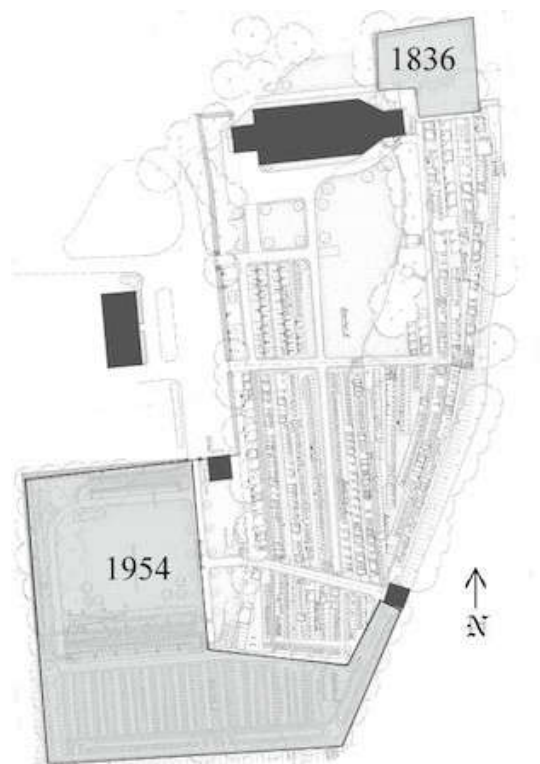
Andersdotter som dog 1630 respektive 1637. Det är troligtvis delar av denna gravsten som finns kvar på kyrkogården, strax söder om kyrkan. Kyrkogården slutade förr i nordost, ungefär i linje med kyrkans östra långvägg. Spår av den gamla kyrkogårdsmuren går att se. Det som idag utgör kvarter 9 låg utanför kyrkogården, tills kyrkoherde Anders Lignell år 1836 började anlägga sin gravkulle där och uppförde en stenmur kring området. Han planterade i samband med detta en mängd olika sorters träd både innanför och utanför muren i närheten av sin gravplats, samt längs kyrkogårdsmuren i söder och väster. Lignell påverkade kyrkan och kyrkogården mycket. Han skriver själv i Kilaboken att han lät riva ett vapenhus av gråsten "som mycket vanprydde" och använde stenen när sakristian uppfördes på hans bekostnad 1829. Lignell lät år 1849 hugga in runskrift på sin brors och fars gravstenar på Kila och Tveta kyrkogårdar. I berget på Kila kyrkogård finns en ristning gjord av Lignells vän Erik Norén år 1836 med titeln överinspektör skriven i runskrift. Lignell var medlem i bland annat Svenska Fornskriftsällskapet och Erik Norén var professor i nordiska språk. Runskriften som de har lämnat efter sig visar på intresset för forntiden under första hälften av 1800-talet.

Nya järngrindar sattes in vid huvudingången till kyrkogården på 1850-talet och ersatte då träportar.

Vid en jämförelse av dagens kyrkogård med en karta från 1886 kan man se några av de förändringar som skett. 18 gravvårdar är markerade med namn på de begravda. Av dessa finns 13 kvar idag, men flera är flyttade från ursprungliga platser och flera har förlorat sin omgärdning i form av häck eller staket, samt grustäckning. Bland annat kan man också se var de gjutjärnskors som står samlade längs kyrkogårdsmuren i nordväst ursprungligen har stått. På kartan finns en vintergrav utritad. Den ersattes några år senare av den likbod som idag står kvar på platsen och fungerar som ekonomibyggnad.

Kyrkogården har utvidgats söderut i omgångar. Till uppfyllningar och utvidgningar togs sand från Sandudden på Kilaön, som ligger i Harefjorden väster om kyrkogården.

Den senaste utvidgningen som omfattade kvarter 6–8 gjordes 1954 mot sydväst efter trädgårdsarkitekt Samuel Kaldéns ritning. I kvarter 8 anlades både familjegravar och allmänna gravplatser. Kaldén angav riktlinjer för gravvårdarnas utformning i de olika kvarteren, bland annat skulle gravstenar till allmänna gravplatser i kvarter 8 vara max 70 cm höga och vända mot öster och nya ramgravar skulle inte uppföras på kyrkogården. Dessutom ingick det i hans omgestaltningssförslag att de grusgravar som fanns i kvarter 5 skulle förses med gräsmatta i stället för grus. Kaldén ville också flytta om de gravstenar som inte hade framsidan mot öster. Idag finns några grusgravar kvar i kvarter 5. Ett antal gravvårdar vars stenram och grusfyllning tagits bort finns kvar som vilsna delar i gräsmattan.

Kyrkogården idag

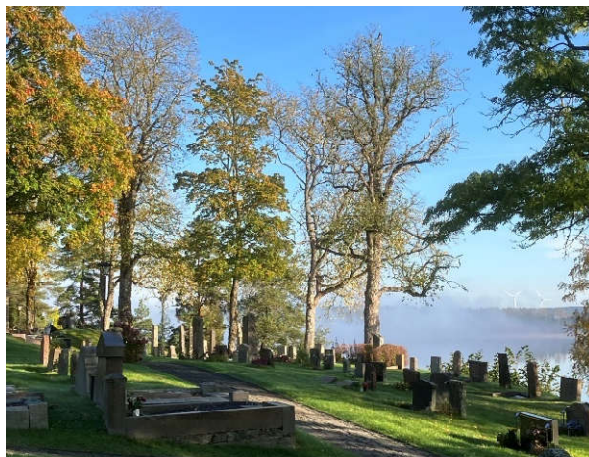
Kyrkogården har en rektangulär sträckning främst söder om kyrkan. Den östra kanten av kyrkogården löper längs Harefjordens strand och har en något rundad form. Norr om kyrkan finns en grusgång som leder fram till Lignells gravkulle och kvarter 9.

Kyrkan ligger på kyrkogårdens högsta punkt. Marken omkring sluttar åt öster och söder. I söder planar marken ut på den senaste utvidgningen. Kvarteren söder om kyrkan omgärdas av en stödmur som skiljer dem från de lägre liggande delarna av kyrkogården. Den västra delen av 1954 års utvidgning är terrasserad. Kyrkogårdens delar sammanlänkas av stentrappor.

Kyrkogården omgärdas av en kallmurad sten- och stödmur av varierande ålder och karaktär, samt av häckar på några ställen. Väster om kyrkogården finns en parkeringsplats. Till kyrkogården finns sex ingångar, alla från väster. Samtliga har svartmålade smidesgrindar, av olika ålder och utförande.

Grindstolparna är också olika utformade: några är murade och andra består av två stora, stående stenar. En ingång finns intill vapenhusets norra vägg. Hit leder inte längre någon gång och den är knappt använd idag, då de övriga ingångarna ligger bättre till. Kyrkogården har förr också nåtts vattenvägen. På kartan från 1886 finns en trappa eller brygga markerad ut mot Harefjorden.

På den äldre delen direkt söder om kyrkan har de tidigare grusgångarna asfalterats. På övriga kyrkogården finns grusgångar.

Kvarter

Kyrkogården är indelad i nio kvarter. Samtliga är gräsbevuxna och gravvårdarna står i raka rader. I flera av kvarteren blandas gravvårdar från förra sekelskiftet med gravvårdar från sent 1900-tal, vilket ger variation av storlek, ålder och utformning på gravvårdar och bidrar till att de flesta kvarter saknar en tydlig karaktär. På kyrkogårdens östligaste del finns några bevarade grusgravar. Strax sydväst om kyrkan står en rad med fem gjutjärnskors i olika storlekar längs kyrkogårdsmuren. Dessa har flyttats hit från sina ursprungliga platser.

Kvarter 1 ligger strax söder om kyrkan och är högst beläget på kyrkogården. Här finns två gravvårdar från tidigt 1800-tal. I övrigt är de flesta gravvårdar från mitten av 1900-talet och framåt, med tidstypisk utformning och placering i raka rader. Längs kyrkogårdsmuren finns en

rad prästgravar, den äldsta från 1800-talets första hälft och den yngsta från 1970-talet. Prosten Elof Sejdellius avled i slutet av 1700-talet, men gravstenen restes först en bit in på 1900-talet. Här vilar förutom präster några andra personer som har varit betydelsefulla för Kila kyrka.

Kvarter 2 är ett långsmalt kvarter i nordöstra delen av kyrkogården med vackra vyer ut mot Harefjorden. I kvarteret finns flera gravvårdar från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal fram till idag. Längst i norr finns kyrkoherden och riksdagsmannen Anders Lignells (1787–1863) gravkulle med en hög, smal bautasten och en stenhäll. I kvarteret finns också spannmålshandlaren Axel F. Johansons gravkor, uppfört i murad granit, samt flera grusgravar. I bergskanten, bakom kyrkoherde Fredrik Fredrikssons grav, finns en liten ristning i berget där det står: "Er. Noren 1836" och i runskrift "ouerinspektor". Detta är inristat av Erik Norén, vän till Anders Lignell, i samband med att han var med och tillverkade skiffertavlan som finns inne i kyrkan med namn och årtal för alla kända kyrkoherdar i Kila.

Kvarter 3 tar vid i söder där kvarter 2 slutar. En syrenhäck avgränsar kvarteret mot vattnet. Längs stödmuren mellan kvarter 3 och 4 står ett antal gravvårdar, varav några är ditflyttade. Några av dessa är av hög ålder och kulturhistoriskt intressanta, bland andra familjen Carlbergs gravhällar från mitten och slutet av 1800-talet. I övrigt är gravvårdarna i kvarteret mestadels från 1950-talet och framåt.

Kvarter 4 ligger söder om kvarter 1 och omges av en stödmur. Här är de flesta gravvårdar låga och breda, och placerade i raka rader. Ett fåtal äldre gravvårdar från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal finns längs kyrkogårdsmuren i kvarteret. Ett ringkors i järn står i kvarteret sedan 1990-talet för att markera var den gamla kyrkan stod.

I **kvarter 5** finns flera små gravvårdar, stående och liggande, från 1940-talet. Detta var plats för de allmänna gravarna. Här finns också familjegravar och gravvårdar som tillkommit efter att indelningen mellan allmänna kvarter och köpta gravplatser försvann.

Kvarter 6–7 är två av de senast tillkomna kvarteren och ligger i söder och sydväst på kyrkogården. Gravvårdarna är från 1900-talets andra hälft och tidstypiska – främst breda och låga. Här finns med lediga platser för framtida gravar.

Kvarter 8 var ursprungligen delvis avsett för allmänna gravar, vilket fortfarande syns genom ett antal små, anspråkslösa gravvårdar från 1950-talet med endast ett namn på. De övriga gravvårdarna i kvarteret är från 1960-talet och framåt, då indelningen med allmänna kvarter och köpta gravplatser upphört.

Kvarter 9 är kyrkogårdens askgravplats och ligger i kyrkogårdens nordöstra hörn, runt Anders Lignells gravkulle. Askgravplatsen invigdes 2009. Gravstenarna måste vara liggande naturstenar

som smälter in i naturmarken på platsen. I samband med att askgravplatsen anlades drogs en ny grusgång norr om kyrkan.

Inskriptioner och titlar

Bland de titlar som finns på gravstenarna är hemmansägare den allra vanligaste, vilket berättar om Kila som jordbruksbygd. Både på stora och små gravvårdar finns denna titel. Titlar med anknytning till kyrkan förekommer också ofta. De finns även ett antal stenar med inskriptionen soldat, vilket knappt finns på någon annan kyrkogård i kommunen. Speciellt för Kila kyrkogård är förstås de två runskriftsinskriftionerna på Per Lignells gravsten och i bergväggen. Här finns också två gravstenar från tidigt 1900-tal där S:en är spegelvända.

Grönt kulturarv

Träd

Runt den senare tillkomna delen av kyrkogården växer en trädkrans med park- och skogslind. Kring de äldre delarna växer skogsalm, skogslönn, parklind och ask. Några pelarekar, ornäs- och vårtbjörkar finns också parvis placerade på kyrkogården. Likaså finns några solitära träd av skogslönn, skogsalm och ask.

Häckar och buskar

Häckar av häggmispel finns huvudsakligen planterade på stödmurarna. Runt utvidgningen i sydväst utgörs de av nedklippt lind. I öster växer syrener.

Övrigt växtmaterial

På många ställen på kyrkogården saknas häckar och träd och kyrkogården präglas därmed av sammanhängande gräsytor med enstaka grusgravar.

På en del gravplatser växer torpväxter som bergenia, bergklint, kärleksört, alunrot och olika liljeväxter. Lökväxter som påskliljor, snödroppar, scilla och vårlök förekommer också. Scillan och vårlöken har dessutom förökat sig så att de även förekommer i gräsmattorna.

Byggnader

Kyrkan är murad av natursten och har slätputsade vita väggar. Långhuset är rektangulärt med tresidigt avslutat korparti i öster och torn i väst. Sadeltaket är skiffertäckt och valmat över koret. Ingång till kyrkan sker i söder via vapenhuset i tornets bottenvåning eller på långhusets sydsida. Tornet täcks av en klockformad skifferklädd huv med en öppen lanternin och spira klädda med koppar och avslutas med ett förgyllt kors och en tupp.

Intill vattnet sydost om kyrkan ligger en före detta likbod, troligtvis uppförd kring förra sekelskiftet. Den fungerar idag som ekonomibyggnad. Den är uppförd i trä och har skiffertäckt sadeltak. Sydväst om kyrkan finns ett gravkapell från 1954, som är vitputsat och har kupolformat, koppartäckt tak. Det ritades av arkitekt Gunnar Henriksson, som också har ritat gravkapellet och klockstapelns på By kyrkogård, samt flera andra byggnader för kyrkogårdar.

Strax utanför kyrkogården i väster finns församlingshemmet och en ekonomibyggnad. Norr om kyrkogården ligger en faluröd, mindre ekonomibyggnad

Kyrkogårdsmuren

Kila kyrkogård omgärdas av en kallmurad sten- och stödmur av varierande ålder, typ och material.

Muren inventerades 2015 inom ramen för stiftsprojektet "Stenmursprojektet i Karlstads stift", och dokumentationen finns i Säffle pastorats ägo.

Övrigt

Direkt söder om kyrkan finns ett område utan gravplatser. Här finns en sten i marken, till stor del överväxt, som kan vara en gammal gravsten. En annan gammal gravsten finns i närheten, intill en stenbänk. Den har troligtvis haft formen av ett kors, men är nu i flera delar, och framsidan täcks av en inskription som är svår att tyda. Redan 1928 skriver C V Bromander om att Göran Johanssons gravsten är "spridd i en uppförd sittbänk av sten". Göran Johansson, kyrkoherde i Kila, och Sara Andersdotter dog på 1630-talet och enligt inventeringen från 1830 stod gravstenen då utanför vintergraven.

På gräsmattan strax söder om kyrkan står ett solur i kalksten som är skänkt av Bengt von Echstedt. På soluret står en text, varav bara "Allt har sin tid" är läsligt då resten av texten är svårtydd. I närheten är stenar lagda i gräsmattan så att ett kors bildas.

I kyrkogårdsmurens yttre kant i väster finns en sten som markerar Gustav V:s besök år 1918.

I kvarter 4 står ett ringkors i metall som hembygdsföreningen under 1990-talet placerade där för att markera var den gamla kyrkan troligtvis stod.

Sammanfattning av kyrkogårdens karaktär

Kyrkan ligger på en höjd, i en agrar miljö vid Harefjordens strand och nås via en allé från landsvägen. Läget ger mycket av kyrkogårdens karaktär, då vyerna ut över vattnet bildar fond på flera ställen på kyrkogården. Ett annat starkt karaktärsdrag för kyrkogården är dess nivåskillnader som sammanbinds med stentrappor. På kyrkogården finns endast ett fåtal gravvårdar från tiden före 1900 bevarade. En rad prästgravar och en rad av flyttade gjutjärnskors längs kyrkogårdsmuren i väster utmärker sig. I kvarter 2 finns ett antal högresta gravvårdar från tiden kring förra sekelskiftet samt några gravvårdar över betydelsefulla Kilabor. Annars dominerar 1900-talets breda och låga gravvårdar i raka rader. Endast ett fåtal grusgravar finns bevarade. Få kvarter har en tydlig karaktär som skiljer dem från de andra. Ett undantag är Anders Lignells gravkulle, som idag även fungerar som askgravplats. Två före detta områden för allmänna gravar går fortfarande att avläsa, då flera av de små, anspråkslösa gravvårdarna från 1940- och 1950-tal finns kvar.

Lagskydd

Begravningsplatsen är tillkommen före 1940 och skyddas därmed av kulturmiljölagens 4 kapitel §11–15. Där står bland annat följande:

I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen.

- 1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,*
- 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad, fast anordning eller vegetation, eller*
- 3. för att ändra medveten gestaltning av vegetationen.*

Vid frågor kring förändringar och tillstånd kontakta Länsstyrelsen Värmland.

ATT SÄRSKILT TÄNKA PÅ I FÖRVALTNING OCH ANVÄNDNING AV KYRKOGÅRDEN

Viktigt för helheten

- Vyerna mot Harefjorden har högt miljöskapande värde och upplevelsevärde.
- Stenmuren som omger kyrkogården är ett viktigt arkitektoniskt element och avgränsar kyrkogården både fysiskt och symboliskt från omgivningen. Stenmuren ska bevaras. Muren inventerades 2015 inom ramen för stiftsprojektet Stenmursprojektet i Karlstads stift. Skötselråden i dokumentet bör följas.
- Ingångar, grindstolpar och grindar från olika tider och i olika utföranden bär information om kyrkogårdens olika utvidgningsetapper samt om hantverk och arkitektoniska lösningar i olika tider.
- Kyrkogårdens gångar ska ha bevarad sträckning och beläggning.
- De historiska lagren av gravkultur från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal som finns kvar genom högresta gravstenar och grus- och ramgravar.
- Samtliga grus- och ramgravar bör bevaras. De bidrar till kyrkogårdens karaktär och berättar om ett vanligt sätt att utforma gravvårdar under en del av 1800- och 1900-talen. De gravplatser som har klassats som kulturhistoriskt värdefulla ska bevaras med omgärdning.
- Liksom de största och mest påkostade gravvårdarna bör bevaras, bör också de enkla, små gravvårdarna från 1900-talet bevaras för att behålla en variation på kyrkogården och berätta om hur vanliga människors gravvårdar har utformats under en period.
- Mycket värdefulla gravanordningar, som är i pastoratets ägo, får inte avlägsnas från befintlig plats, ändras eller återupplåtas.
- Värdefulla gravanordningar, som är i pastoratets ägo, bör bevaras och inte avlägsnas från befintlig plats. När en gravanordning som klassats som värdefull är/ blir återlämnad kan gravvården/gravplatsen återanvändas. Återupplåtelse bör ske utifrån vad som bedöms lämpligt i varje enskilt fall. En ny gravrättsinnehavare kan då exempelvis slipa ned inskriptioner och förse gravvården med nya. En annan möjlighet är att man vänder på gravvården och gör en ny inskription. På så vis bevaras inskriptionen till eftervärlden. I vissa fall kan originalgravvården lämnas orörd och en ny liggande sten tillföras. Återanvända gravvårdar kan förses med en recyclingsymbol för att redovisa förändringen och för att uppmärksamma eventuell inskription på baksidan. Värdefulla gravanordningar kan även vara möjliga att återanvända som askgravlund.

Observera: För att få ta bort gravvårdar på kyrkogården krävs idag tillstånd från Länsstyrelsen. Detta gäller alla gravvårdar, d.v.s. även de som inte bedömts som värdefulla eller mycket värdefulla i denna bevarandeplan.

Viktigt för de olika delarna

- Raden av prästgravar i kvarter 1 är en lokalhistoriskt intressant grupp av gravvårdar med en tradition som motiverar att raden bevaras.
- Raden med gjutjärnskorsar invid den nordvästra kyrkogårdsmuren klassas som mycket värdefull.
- Två före detta områden för allmänna gravar går fortfarande att avläsa, då flera enkla, små gravvårdar finns kvar. Dessa visar på den tidigare sociala indelning som fanns på kyrkogårdar.
- Lignells gravkulle. Anders Lignell hade stor inverkan på kyrkan och kyrkogårdens gestaltning. Han anlade själv gravkullen och området runtomkring, samt bidrog med planteringar till övriga kyrkogården. Det finns en klar arkitektonisk tanke bakom hur platsen är gestaltad. Av dessa anledningar bör platsen lämnas fri från moderna inslag eller förändringar som stör platsens grundtanke och Lignells önskan om att platsen skulle bevaras.
- Kvarteren 6–8: den tidstypiska karaktären från 1900-talets mitt med låga, breda gravstenar i raka rader.

Grönt kulturarv

- Trädvårdsplanen ska följas. Trädbeståndet har miljöskapande värden och ska därför i möjligaste mån bevaras.
- Trädkransen som avgränsar kyrkogården fysiskt och symboliskt från omgivningarna.
- Rygghäckar i kvarter 6 är tidstypiska och rumsskapande.
- Torpväxter på gravplatser bör bevaras.
- Växter som hämtats från naturen och planterats på gravplatser bör bevaras, men hållas efter för att minska spridning.

Övrigt

- Soluret som skänktes till församlingen av Bengt von Echstedt.
- Minnesstenen som markerar Gustav V:s och drottning Victorias besök år 1918.
- Inskriptionen med runskrift från 1830-talet i bergsväggen på kyrkogården.

Kila kyrkogård – mycket värdefulla gravvårdar

Gravnummer: Stenkors*

Tillkomstår: trol. 1600-tal

Urvalskriterier: Hög ålder, enkelt utförd inskription

Karaktäristik: Gravsten som har haft formen av ett kors – i typisk 1600-talsform. Stenen är trasigt i flera bitar. Delar av inskriptionen är läsbar.

Gravnummer: "Gjutjärnskors 1"*

Tillkomstår: 1870-tal

Urvalskriterier: Material – gjutjärn, inskription – psalmhänvisning, titel och ortsnamn, symbol – upp och nedvända facklor.

Karaktäristik: Gjutjärnskors från 1800-talets andra hälft, med rik dekor och inskription.

Inskription framsida: Hemmansägaren Nils Olsson från N. Kållerud född den 22 mars 1822 död den 29 maj 1876

Inskription baksida: Sv.ps. 494

Gravnummer: "Gjutjärnskors 2"*

Tillkomstår: 1860-tal

Urvalskriterier: Material – gjutjärn, inskription – titel och ortsnamn

Karaktäristik: Gjutjärnskors med enkla former

Inskription: Hemmansägaren Nils Andersson från Hallerud f. 21/9 1789 d. 24/11 1855 samt dess hustru Kajsa Persdotter f. 21/7 1796 d. 23/6 1867 Ps. XX

Gravnummer: "Gjutjärnskors 3"*

Tillkomstår: 1870-tal

Urvalskriterier: Material – gjutjärn, inskription – ortsnamn och psalmhänvisning

Karaktäristik: Gjutjärnskors från 1800-talets andra hälft med rik genombruten dekor.

Inskription (framsida): Här hvilar hustrun Ingrid Maja Andersdotter från Ö. Takene född den 1/10 1822 död den 1/4 1872 PS 468 v. 12 Inskription baksida: Johannes Jonasson född den 11/2 1816.

Gravnummer: "Gjutjärnskors 4"*

Tillkomstår: Troligtvis 1800-talets andra hälft

Urvalskriterier: Material – gjutjärn

Karaktäristik: Enkelt gjutjärnskors i mindre storlek med trepassform på korsarmarnas avslut.

Inskription saknas.

Gravnummer: "Gjutjärnskors 5"*

Tillkomstår: Troligtvis 1800-talets andra hälft

Urvalskriterier: Material – gjutjärn

Karaktäristik: Gjutjärnskors med cirkelformat mittparti.

Inskription saknas.

Gravnummer: Carlberg*

Tillkomstår: 1830–1890

Urvalskriterier: Hög ålder, hantverksmässigt tillverkade, inskription – titel

Karaktäristik: Två liggande stenar intill varandra, varav en uppenbart tidigare varit stående.

Inskription stor sten: Anders Carlberg född 1766 död 181X Stina 1767 1840 Elias Carlberg 1797 D.1861 Kajsa Nilsdotter 1787 D.1843 Maria Kajsa Carlberg F. 1876 D. 1840 Anders Carlberg F. 1821 D. 1884 Kristina H. Carlberg F. Pfeiffer 18xx D. 18xx xxx 1842 D. 18xx Maria Andersdotter 1755 D. 1844.

Inskription liten sten: Kapellpredikanten xx A. Carlberg 1845 D. 1890.

Gravnummer: "Andersson"*

Tillkomstår: 1886

Urvalskriterier: Tidstypisk, inskription – titel och Ortsnamn

Karaktäristik: Gravsten med obeliskform, flyttad från ursprunglig plats.

Inskription på basen: Riksdagsman A. Andersson Smedbyn F. 1823 D. 1886 Familjegrav.

Gravnummer: 10 011*

Tillkomstår: 1928

Urvalskriterier: Minnessten

Karaktäristik: Högre minnesvård i gnejs.

Inskription: Prosten Elov Sejdelius 1713–1788

Gravnummer: 10 01 2*

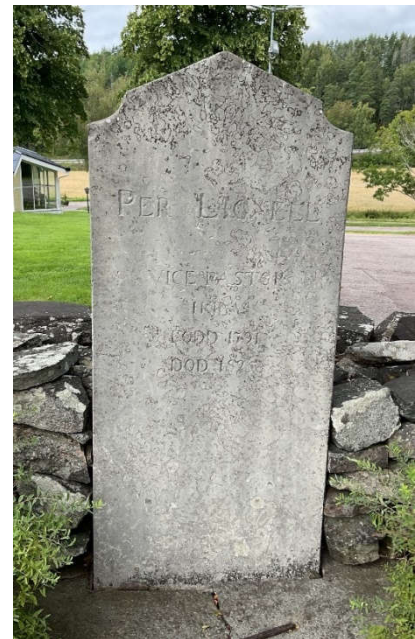
Tillkomstår: 1800-talets första hälft

Urvalskriterier: Hög ålder, lokalhistoriskt och samhällshistoriskt värde

Karaktäristik: Kalksten med bruten topp som står i liv med kyrkogårdsmuren, i rad med andra prästgravar.

Inskription: Per Lignell Vice Pastor i Kila Född 1791 Död 1825.

På baksidan finns ett St Georgskors med runskrift i, samt årtalet 1849. Runskriften lyder: Anders Prost i Kila reste stenen efter sin broder Per.

Gravnummer: 10 01 5B*

Tillkomstår: tidigt 1900-tal

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, ovanlig form

Karaktäristik: Högre gravvård i röd granit med spetsbågeformad topp och pelare på sidorna. Förgylld inskription och dekor.

Inskription: A. Anderssons då familjegrav Ström

Gravnummer: 10 01 6

Tillkomstår: 1900-talets mitt

Urvalskriterier: Inskription – titel och bibelcitat, lokalhistoria

Karaktäristik: Så kallad portföljsten i röd granit med krönande kors och textband samt uppslagen bok med text.

Inskription: Predikant Johs Skoglunds Familjegrav Se Guds lamm som borttager världens synd Joh. 1:29 Jesu Kristi Guds sons blod renar oss från all synd I Joh. 1:7

Skoglund var predikant i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen och en välkänd person i bygden. EFS-kyrkan i Säfte kallas ibland av äldre personer för Skoglundskörka.

Gravnummer: 10 01 31

Tillkomstår: 1890–1910-tal

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, felvända S

Karaktäristik: Högre gravsten med spetsig topp och försänkt, förgylld inskription.

Inskription: H.V. Nils Nilsson Från Knöstad * D. 28/5 1838 † D. 5/10 1898. Hustrun Lovisa *12/4 1841 †10/6 1912.

S:en i "Hustrun Lovisa" är spegelvända, precis som på gravvården 10 04 18 som är tillkommen något år tidigare.

Gravnummer: 10 01 32*

Tillkomstår: 1886

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, sentenser, berättande

Karaktäristik: Stående, smal sten med bruten topp. Dekor i form av ett kors.

Inskription: Hustrun Britta Andersdotter V. Takene Död den 28/3 1886 Var 53 år gammal. Farväl mitt hjerta säger. I himlen råkas vi. Lelle Carl Nilsson Från Knösta Död den 6/2 1886. Var 3 år gammal. Gråt inte mamma. Gud förenar oss igen.

Gravnummer: 10 01 48

Tillkomstår: 1950-tal

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn samt "systrarna", tidstypisk

Karaktäristik: Liten gravvård i diabas med schablondekor och förgylld inskription.

Inskription: Systrarna Emma o Anna Takman St. Backa

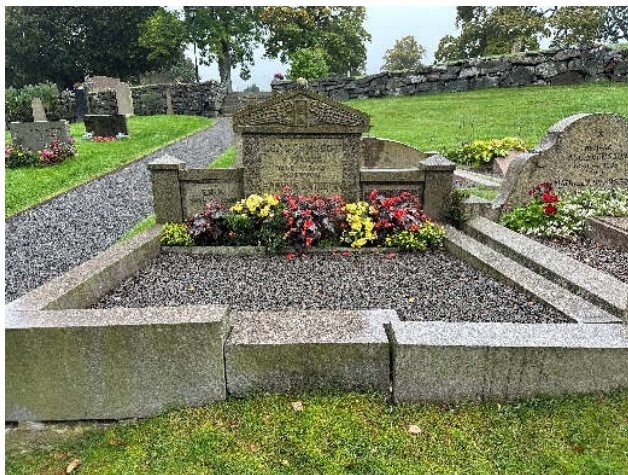
Gravnummer: 10 02 2

Tillkomstår: 1900-talets första hälft

Urvalskriterier: Miljöskapande värde

Karaktäristik: Murad, fristående, gravkammare i röd granit. Det kopparplåstäckta taket kröns av en låga i koppar.

Inskription: Axel F. Johansons Familjegrav.

Gravnummer: 10 02 10

Tillkomstår: 1928

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, symbol – bevingat timglas, miljöskapande.

Karaktäristik: Grusgrav med ram och gravvård i ett. Utförd i granit och pryds av en symbol för tiden. Förhöjd inskription.

Inskription: J.G. Johansson V. Takene 1849 – 1928 Hustrun Amanda Katarina 1860 – 1948 Erik 1925 – 2009

Gravnummer: 10 02 11*

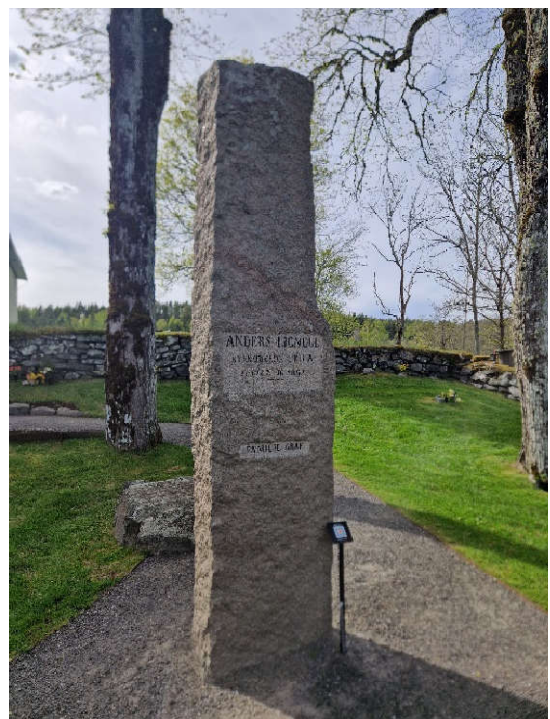
Tillkomstår: 1800-talets andra hälft

Urvalskriterier: Arkitektoniskt, miljömässigt och lokalhistoriskt värde

Karaktäristik: Gravanordning med en hög och smal sten högst upp på en "gravkulle".

Inskription: Anders Lignell Kyrkoherde i Kila F: 1787 D: 1863 Familje graf.

Anders Lignell var också riksdagsman, dalslandshistoriker och betydelsefull för kyrkan och kyrkogårdens utveckling. Han utformade denna del av kyrkogården.

Gravnummer: 10 02 16

Tillkomstår: 1905

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, ovanlig namnföljd

Karaktäristik: Stående sten i svart diabas på sockel och hög mellansockel i granit. Överst dekor med ett kors.

Inskription: Hustrun Britta K. Pettersson Från Knöstad
*24/2.1840. †4/9.1905 Hennes make N. G. Pettersson
*18/9.1835 †7/2.1916.

Gravnummer: 10 02 gravnr saknas*

Tillkomstår: 1907

Urvalskriterier: Inskription – titel och bibelhänvisning.

Karaktäristik: Högrast gravvård i diabas med schablondekor i form av draperat kors.

Inskription: Här vilar pastorn i me. kyrkan EM. Nilsson *8/5
1840 †28/3 1907 uppbb XX 13

Gravnummer: 10 02 44

Tillkomstår: ca 1890 resp. ca 1910

Urvalskriterier: Miljöskapande, ovanlig utformning, inskription ortsnamn

Karaktäristik: Gravplats med tre gravstenar varav två klassas som kulturhistoriskt värdefulla, dels en obelisk dels en stående, hög och smal sten med fint huggen relief med krans och ett kors.

Inskription 1: P. Eriksson Från Knöstad * 3/3 1822 †
6/8 1889 Hans maka Maria Kajsa * 26/8. 1819 †
21/12. 1890. Inskription 2: Gustaf Peterson Knöstad
* 1857 †1919 Hustrun Emma * 1858 †1908
Familjegrav.

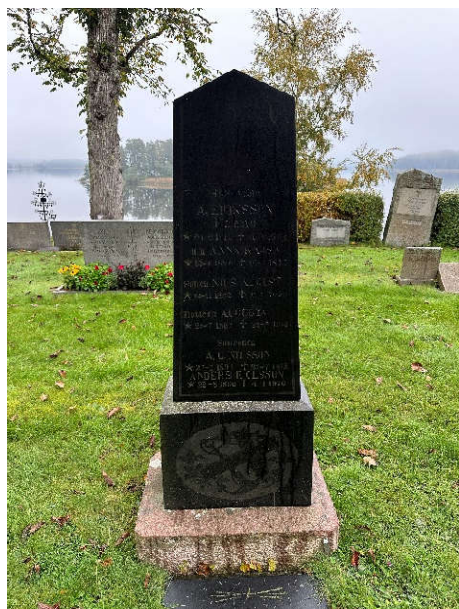
Gravnummer: 10 02 45*

Tillkomstår: 1893

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, symbol – stjärna, ovanlig stensort.

Karaktäristik: Medelhög gravvård i ovanlig granit med spetsig topp. Polerad framsida med förgylld inskription.

Inskription: H.V Anders Karlsson * 13/10 1835 † 8/8 1919
Hustrun Brita M. Karlsson från Boda * D. 7/12 1834 † D. 7/12 1893 P.s. 490

Gravnummer: 10 02 46*

Tillkomstår: 1904

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, symbol – kors och ankare, upplevelsevärde.

Karaktäristik: Högrast gravvård i diabas med schablondekor och spetsig topp. Symbol för tro och hopp.

Inskription: Här vilar A. Eriksson Flatebyn * 24-8 1819 † 30-1 1904 H.H. Anna Kajsa * 13-4 1830 † 30-1 1897 Sonen Nils August * 15-11 1852 † 2-5 1903 Dottern Augusta * 23-7 1865 † 23-2 1913 Sonsonen A.G. Nilsson * 27-5 1894 † 22-7 1913 Anders F. Olsson * 22-8 1860 † 4-1 1930

Gravnummer: 10 02 68

Tillkomstår: 1890–1920

Urvalskriterier: tidstypisk, representativ för tidens små gravvårdar

Karaktäristik: En liten stående sten med rundad topp. Polerad dekor med ett kors och blomrankor. Inskription: J. G. Johanssons W. Takene familjegrav.

Inskription: J.S Johanssons W. Takene familjegrav.

Gravnummer: 10 02 80B*

Tillkomstår: 1888

Urvalskriterier: Inskription, utformning, lokalhistoriskt värde

Karaktäristik: Stående, hög och smal gravsten med tempelform med fristående kolonner. Toppen kröns av en stiliserad lilja. Dekor längs de övre kanterna, med växtornamentik och kors.

Inskription: Lars Edgren Kyrkoherde i Kila F. 28/10 1804 D. 15/1 1888 Familjegrav. På mellansockeln: Kristus är mitt lif och döden är min vinning.

Gravnummer: 10 02 82*

Tillkomstår: troligen 1930-tal

Urvalskriterier: Miljöskapande värde, inskription – titel

Karaktäristik: Stor gravplats omgärdad med stenram och med fint läge med vy över vattnet. Stående bred och låg gravsten med tempelform. Framsidan delas i två delar av dekor av en brinnande fackla i mitten.

Inskription vänster: Folkskolläraren L.W. Delin *16/2 1846 †16/8 1932 Hustrun Charlotta Delin *1/5 1847 †29/3 1914 Sonen Rickard Inskription höger: Folkskolläraren Johannes Delin *15/4 1804 †16/3 1890 Hustrun Inga Lovisa Delin *17/2 1822 †23/1 1912. Liggande sten från 1950-tal. En äldre gravsten troligen utbytt på 1930-talet.

Gravnummer: 10 02 90

Tillkomstår: 1963

Urvalskriterier: Lokal- och personhistoriskt värde, inskription – titel, bibelhänvisning

Karaktäristik: Delvis häckomgärdad gravplats. Gravvården är hög och har bruten, asymmetrisk topp, grovhuggna ytor och inskription i försänkt yta.

Inskription: Domprosten Teol. Doktor CW Bromander 1865–1963. Jes. 40:8 Släktgrav. C.W. Bromander skrev en mängd skrifter och böcker om Värmlands historia.

Gravnummer: 10 02 94

Tillkomstår: 1930-tal

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn och "makegrav", symbol – palmblad.

Karaktäristik: Medelhög sten i röd granit med schablondekor och bruten topp.

Inskription: J.A Johansson Flatebyn * 1866 † 1933
Hustrun Hulda * 1879 † 1930 Makegrav

Gravnummer: 10 02 97

Tillkomstår: Tidigt 1900-tal

Urvalskriterier: Inskription – titel och ortsnamn, symbol – kors och eklöv.

Karaktäristik: Högre gravvård i diabas med schablondekor och bruten topp. Försänkt inskription.

Inskription: Stenhuggare A. Karlssons Knöstad Makegrav

Gravnummer: 10 02 104

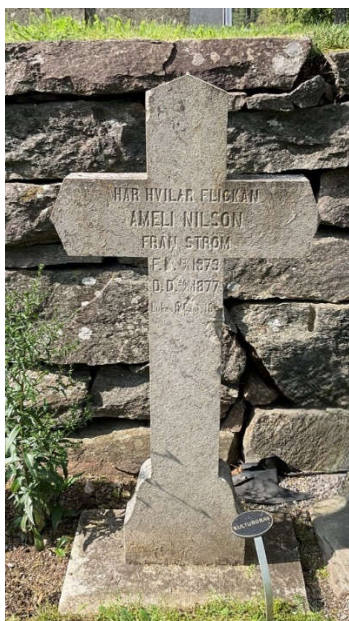
Tillkomstår: 1930-tal

Urvalskriterier: Ovanlig helhet, grusgrav.

Karaktäristik: Grusgrav med ram och gravvård i ett, allt i röd granit. Schablondekor med pelare, stjärna med mera.

Inskription: Otto Svensson *1860 † 1934 Hustrun
Amanda * 1858 † 1939

Gravnummer: 10 03 1

Tillkomstår: 1870–80-tal

Urvalskriterier: Hög ålder, inskription

Karaktäristik: Stående gravsten i form av ett kors. Flyttad till plats intill kyrkogårdsmuren.

Inskription: Här hvilar flickan Ameli Nilson Från Ström F. 13/1 1873 D. 26/11 1877.

Gravnummer: 10 03 05*

Tillkomstår: 1887

Urvalskriterier: Kalksten, hög ålder, Inskription – ortsnamn och psalmhänvisning.

Karaktäristik: Stående kalkstensgravvård med spetsig topp.

Inskription: O.P Persson Född 1814 Död 1873 Brita Persson Född 1816 Död 1887 F. Fjell Ps. 468

Gravnummer: 10 03 6*

Tillkomstår: 1900–1910-tal

Urvalskriterier: Konstnärligt värde, symbol – "Natten", inskription – sentens och psalmhänvisning

Karaktäristik: Stående gravsten där ovansidan av framsidan är avfasad, vilket ger stenen en speciell form. Inskriptionsplatta i marmor.

Inskription: Lars Khilström *5/12 1835 †7/12 1910 Hustru Britta Kajsa Khilström *13/6 1833 †12/6 1908 Hvil i Fred P. S. 458.

På stenens nedre del finns en infälld vit porslinsmedalj med Thorvaldsens motiv "Natten".

Gravnummer: 10 03 58

Tillkomstår: 1925

Urvalskriterier: Socialhistoriskt värde – barngrav

Karaktäristik: Liten gravvård i svart diabas med schablondekor.

Inskription: Artur Hedlund 1920 – 1925

Gravnummer: 10 03 103 *

Tillkomstår: 1920

Urvalskriterier: Inskription, Representativ för de små, enkelt utformade gravvårdarna.

Karaktäristik: Liten, liggande rektangulär sten i marknivå. Överst ett försänkt kors.

Inskription: H.V Karl Kihlander Ö. Skruvserud *1898 †1920.

Gravnummer: 10 03 127

Tillkomstår: 1920–1930-tal

Urvalskriterier: Inskription – titel, ortsnamn, sentens, tidtypisk

Karaktäristik: Medelhög gravvård i röd granit med bruten topp och oval polerad inskriptionsyta.

Inskription: Fjärdingsman Anders Edfält Rönningen 1842 – 1930 Hustrun Lovisa 1846 – 1923 Sov i ro

Gravnummer: 10 03 143

Tillkomstår: 1920–1930-tal

Urvalskriterier: Inskription – titel, tidstypisk

Karaktäristik: Medelhög gravvård i röd granit med bruten topp och oval polerad inskriptionsyta. Förgylld inskription.

Inskription: Nämndem. Johan Olausson 1853 – 1934 Hustrun Kristina 1852 – 1922 Rud

Gravnummer: 10 03 172

Tillkomstår: 1915/1924

Urvalskriterier: Inskription – titel, ortsnamn, bibelhänvisning.

Karaktäristik: Högräst gravvård i diabas med schablondekor och spetsig topp. Förgylld inskription.

Inskription: Här vilar hemmansägaren O. Olsson Rangleby * 24/2 1837 † 14/6 1915 Hustrun Stina Kajsa Johannesdotter * 1/10 1840 † 11/8 1924 Joh. 3:16

Gravnummer: 10 04 3*

Tillkomstår: 1908

Urvalskriterier: Tidstypisk, inskription

Karaktäristik: Stående, hög och smal sten med bruten topp. Polerad framsida. Dekor på en försänkt sköldformad yta: kors, bladrankor och träd.

Förgylld inskription: Mjölaren E. G. Erikson Knöstad *13/3 1847 †8/4 1908 Hustrun Hedvig *12/2 1848 †13/10 1940

Gravnummer: 10 04 4

Tillkomstår: troligen 1901

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn mm, tidstypisk.

Karaktäristik: Högre st gravvård i diabas med schablondekor och spetsig topp.

Inskription: Anders Nilsson från Hökelund * 14/9 1819 † 6/19 1879 Och dess hustru Anna Stina * 24/1 1831 † 19/1 1901 Emilia * 15/1 1863 † 2/8 1943

Gravnummer: 10 04 6*

Tillkomstår: Tidigt 1800-tal

Urvalskriterier: Hög ålder, inskription – titel, lokalhistoria

Karaktäristik: Liggande stenhäll i marknivå med försänkt inskription.

Inskription: Prosten Magnus Ullsten 1761–1819.

Gravnummer: 10 04 15

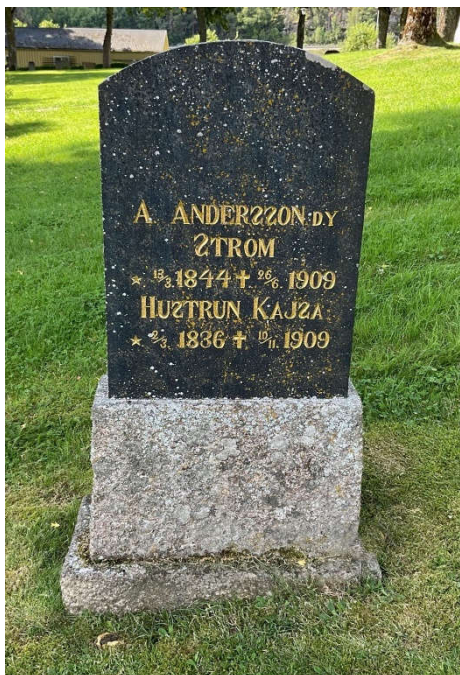
Tillkomstår: 1908

Urvalskriterier: Tidstypisk, konstnärligt värde, inskription – titel, ortsnamn och psalmhänvisning

Karaktäristik: Ramgrav med högre st sten på hög sockel och med spetsig topp. Överst en bronsrelief i form av ett palmblad som hänger ner över stenen.

Inskription: Här hvila Hemmansegaren Karl Olsson. Smedbyn född. d. 12 Nov. 1849 död d. 28 April 1908 Hustrun Elionora *22/4 1850 †28/x 1929 Ps. 474.

Gravnummer: 10 04 18

Tillkomstår: 1909

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn och felvända S.

Karaktäristik: Stående sten på hög sockel. Stenen har rundad topp och blankpolerad framsida.

Förgylld inskription: A. Andersson D.Y. Ström *13/3. 1844 †26/6. 1909 Hustrun Kajsa * 2/3. 1836 † 10/11. 1909.

I inskriptionen är samtliga S spegelvända, vilket är unikt och ger ett speciellt utseende. Ytterligare en gravsten på kyrkogården har spegelvända S.

Gravnummer: 10 04 20

Tillkomstår: 1923

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, upplevelsevärde, tidstypiskt.

Karaktäristik: Kors i röd granit med förhöjd inskription på sockeln.

Inskription: Tobias Pettersson Myrås *1839 † 1923 Familjegrav

Gravnummer: 10 04 22*

Tillkomstår: 1928

Urvalskriterier: Miljöskapande värde

Karaktäristik: Grusgrav med inskription på den bakre stenlisten.

Inskription: J.E. Bodin *4/4 1854 †6/11 1928.

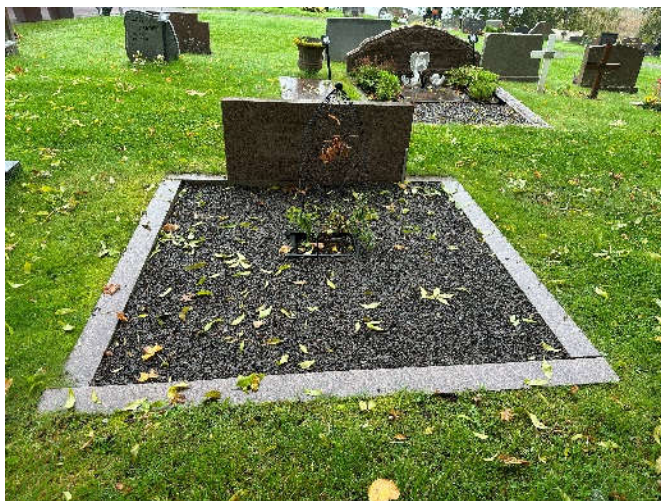
Gravnummer: 10 04 25*

Tillkomstår: 1948

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn och bibelhänvisning, tidstypisk, grusgrav.

Karaktäristik: Enkel grusgrav med ram och en så kallad portföljsten i röd granit.

Inskription: E Johansson Familjegrav Hallerud
Emil 1871 – 1948 Maria 1865 – 1939 Joh: upp. 21
Kap. 4. V.

Gravnummer: 10 04 48

Tillkomstår: 1939

Urvalskriterier: Tidstypisk, inskription

Karaktäristik: Liten, stående sten med polerad dekor och inskription. Dekor med rosor och ett kors.

Inskription Soldaten J. Lindberg *1864 †1939 Östensbyn.

Gravnummer: 10 04 60*

Tillkomstår: Tillkomstår okänt.

Urvalskriterier: Material – trä, socialhistoriskt värde

Karaktäristik: Träkors, vitmålat, med en metallplatta med inskription.

Inskription: Britta-M. Andersson Kärrholmen.

Gravnummer: 10 04 61*

Tillkomstår: 1938

Urvalskriterier: Material – trä, socialhistoriskt värde, inskription – ortsnamn

Karaktäristik: Enkelt träkors med en metallplatta med inskription. Bokstäverna är omsorgsfullt ifyllda med tunna linjer.

Inskription: Anna Nilsson Ranglebyn Född 1863 Död 1938.

Gravnummer: 10 04 74* Tillkomstår: 1930–1940-tal

Urvalskriterier: Tidstypisk, inskription – ortsnamn

Karaktäristik: Stående smal sten med rundad topp. Dekor av ett kors i en krans.

Inskription: Makarna Nilsson Gambol.

Gravvården (form, typsnitt, dekor) är typisk för dem som började tillverkas och marknadsföras under 1920–30-talen som en reaktion mot periodens svarta granit och bautastenar.

Gravnummer: 10 04 101

Tillkomstår:

Urvalskriterier: Inskription – ortsnamn, symbol – brinnande hjärta.

Karaktäristik: Liten gravvård i diabas med rundad topp och förgylld symbol (Jesu heliga hjärta/brinnande kärlek)

Inskription: J.T. Pettersson * 1861 † 1930 Hans maka Elisabeth * 1875 † 1956 Harnäs

Gravnummer: 10 04 233

Tillkomstår: 1947

Urvalskriterier: Inskription – titel, tidstypisk

Karaktäristik: Så kallad portföljsten i diabas med förgylld inskription.

Inskription: Stenhug. J.A. Olsson * 1859 † 1947

Hustrun Augusta *1866 † 1951

Gravnummer: 10 04 260* Tillkomstår: 1944

Urvalskriterier: Inskription – titel, ortsnamn och sentens, symbol – kors med IHS samt upp och nedvända facklor (det utsläckta livet)

Karaktäristik: Grusgrav med ram och gravvård i ett. Vit marmor och kors i mörk marmor förhöjd inskription.

Inskription: Köpmannen Carl Adolf Pettersson
* 30/7 1887 † 10/4 1944 Åmål Hans maka Alvi
Pettersson * 16/6 1893 † 29/11 1972 IHS
Betänken ni som leva att ni måste dö.

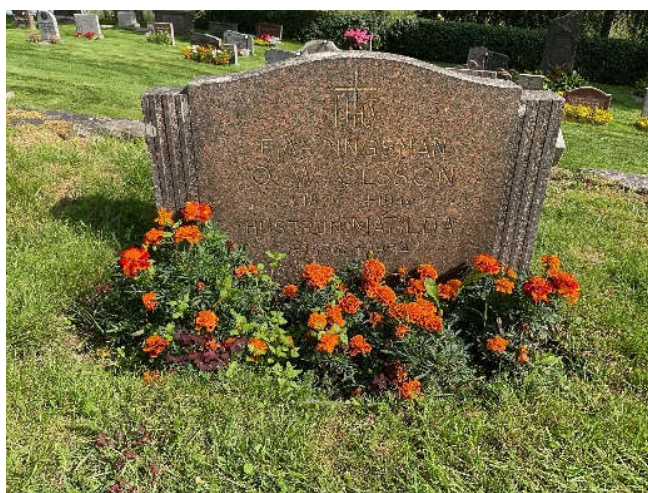
Gravnummer: 10 04 261

Tillkomstår: 1940–50-tal

Urvalskriterier: Inskription – titel, symbol – kors med IHS, tidstypisk.

Karaktäristik: Så kallad portföljsten i röd granit

Inskription: Fjärdingsman O.W Olsson * 1872 †
1944 Hustrun Matilda *1876 † 1954 Torp

Gravnummer: 10 05 2c

Tillkomstår: 1870–80-tal

Urvalskriterier: Material – gjutjärn, inskription – titel, Ortsnamn och psalmhänvisning

Karaktäristik: Stående gjutjärnsvård på sockel. Dekor med kors och blomrankor.

Inskription: Glasfabrikanten Lars Gustaf Heintz * 13/2 1802 † 4/1 1884 Hans maka Birgitta Larsson * 7/11 1803. † 18/11 1871 Sv. Ps. 119. v5. På baksidan inskriptionen Åsebyn.

Under sitt yrkesliv var Heintz verksam vid Sölje Glasbruk.

Gravnummer: 10 05 04* Tillkomstår: 1878

Urvalskriterier: Inskription – Ortsnamn, hög ålder.

Karaktäristik: Medelhög gravvård i granit med spetsig topp och förgylld inskription (hantverksmässigt utförd). Står i hörn på grusgrav.

Inskription: H.V. H.A. iansson Sätterskog f.d. 3/1 1797 d.d. 20/4 1878 Hus A. Olofsdöter f.d. 10/6 1805 dd 21/6 1880

H. Anna Eriksson Lillerud 1830 † 1902 OL. Andersson *1832 † 1909

Gravnummer: 10 05 118*

Tillkomstår: 1948

Urvalskriterier: Socialhistoriskt värde, inskription – titel och Ortsnamn

Karaktäristik: Liten, stående bred och låg gravsten på den f d allmänningen. Profilerade hörn. Dekor i form av huggna rosor och ett förgyllt, strålande kors.

Inskription: Skom. A. G. Andersson 1874–1948 Flatebyn.

Gravnummer: 10 05 119* Tillkomstår: 1948

Urvalskriterier: Socialhistoriskt värde, inskription – titel och ortsnamn

Karaktäristik: Liten, stående bred och låg gravsten på den f d allmänningen. Dekor med urnor med eldslågor, stående på kolonner. Överst ett kors.

Inskription: F. Hemäg. A. G. Olsson *1866 †1948 Boda.

Värdefulla gravvårdar Kila

Gravsten över Annalisa Svensson intill muren

Gravsten över JG Ekman

10 01 4	10 02 48	10 03 158	10 04 125–126
10 01 5 a*	10 02 74*	10 03 180*	10 04 232*
10 01 17 a	10 02 80	10 04 7	10 04 247*
10 01 19	10 02 91*	10 04 8	10 04 249
10 01 46	10 02 92*	10 04 14	10 04 250*
10 02 1	10 02 98	10 04 42*	10 04 268*
10 02 4*	10 02 101	10 04 57 b, c	10 04 271
10 02 5*	10 03 3*	10 04 59	10 04 272
10 02 6	10 03 17–21*	10 04 62	10 05 2
10 02 9	10 03 117–119	10 04 70–71	10 05 38
10 02 12	10 03 122 a	10 04 73	10 05 98
10 02 25	10 03 135*	10 04 77	10 08 69*
10 02 26*	10 03 138	10 04 79	10 08 72
10 02 42*	10 03 155	10 04 87*	
10 02 44	10 03 157	10 04 107	